

ვაჭრობა და მდგრადი განვითარება

მუხლი 227

კონტექსტი და ძირითადი მიზნები

1. მხარეები მხარს უჭერენ 1992 წლის „განაწეს 21-ე საუკუნისათვის გარემოსა და განვითარება“-ზე შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) 1998 წლის დეკლარაციას შრომის ძირითადი პრინციპებისა და უფლებების შესახებ, 2002 წლის იოჰანესბურგის მდგრადი განვითარების გეგმას, 2006 წლის გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს მინისტრების დეკლარაციას სრული და ნაყოფიერი დასაქმებისა და ღირსეული შრომის უზრუნველსაყოფად, შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის 2008 წლის დეკლარაციას სოციალური თანასწორობა სამართლიანი გლობალიზაციის შესახებ. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებას იმგვარად, რომ დაეხმარონ მდგრადი განვითარების ძირითადი ამოცანების განხორციელებას ახლანდელი და მომავალი თაობების კეთილდღეობისათვის და ამავე დროს უზრუნველყონ რომ, აღნიშნული ამოცანები გათვალისწინებული და ასახული იქნება მათი სავაჭრო ურთიერთობის თითოეულ საფეხურზე.
2. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ მდგრად განვითარებას და აღიარებენ, რომ ეკონომიკური განვითარება, სოციალური განვითარება და გარემოს დაცვა მისი ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთგამამდიერებელი საშუალებებია. ისინი ხაზს უსვამენ ვაჭრობასთან დაკავშირებულ შრომითი¹ და გარემოსდაცვითი საკითხების, როგორც ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების მიმართ გლობალური მიდგომის ნაწილის, მნიშვნელობას.

¹ როცა შრომა არის მითითებული წინამდებარე თავში, ის მოიცავს შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტრატეგიულ მიზნებთან დაკავშირებულ საკითხებს, რომლის მეშვეობითაც ღირსეული შრომის დღის წესრიგია ჩამოყალიბებული, როგორც ეს შეთანხმებულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სოციალური თანასწორობა სამართლიანი გლობალიზაციის შესახებ 2008 წლის დეკლარაციის შესაბამისად.

მუხლი 228

რეგულაციის უფლება და დაცვის დონე

1. მხარეები აღიარებენ თითოეული მხარის უფლებას, განსაზღვრონ ქვეყნის მდგრადი განვითარების პოლიტიკა და პრიორიტეტები, შექმნან ადგილობრივი გარემოსა და შრომითი ურთიერთობების დაცვის დონე და შესაბამისად მიიღონ ან შეცვალონ კანონები და პოლიტიკა, რათა მოხდეს მათი თანხვედრა ამ შეთანხმების 229-ე და 230-ე მუხლებში მოცემულ საერთაშორისოდ აღიარებულ სტანდარტებსა და შეთანხმებებთან.
2. ამ კონტექსტში თითოეულმა მხარემ უნდა სცადოს იმის უზრუნველყოფა, რომ მისი კანონები და პოლიტიკა ითვალისწინებდეს და ხელს უწყობდეს გარემოსა და შრომითი ურთიერთობების დაცვის მაღალი დონის მიღწევას და შეეცადოს გააგრძელოს ამ კანონებისა და პოლიტიკის და მათი ძირითადი დაცვის დონის გაუმჯობესება.

მუხლი 229

მრავალმხრივი შრომითი სტანდარტები და შეთანხმებები

1. მხარეები აღიარებენ სრული და ნაყოფიერი დასაქმებისა და ღირსეული შრომის არსებობას ყველასათვის, როგორც გლობალიზაციის მართვის ძირითად ელემენტებს და ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებას იმ ფორმით, რომელიც უზრუნველყოფს სრული და ნაყოფიერი დასაქმებისა და ღირსეული შრომის არსებობას ყველასათვის. ამ კონტექსტში მხარეები ვალდებულებას იღებენ კონსულტაცია გაუწიონ და ითანამშრომლონ სათანადოდ ორმხრივი ინტერესების მქონე ვაჭრობასთან დაკავშირებულ შრომის საკითხებზე.
2. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) წევრობის შედეგად, ასევე შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) შრომის ძირითადი პრინციპებისა და უფლებების შესახებ დეკლარაციით აღებული ვალდებულებების შესაბამისად და მის განსახორციელებლად, რომელიც მიღებულ იქნა 1998 წლის შრომის საერთაშორისო კონფერენციის 86-ე სესიაზე, მხარეები ვალდებულებას იღებენ პატივი სცენ, ხელი შეუწყონ და ასახონ საკუთარ კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში და მთელს ტერიტორიაზე საერთაშორისოდ აღიარებული შრომის ძირითადი სტანდარტები იმ ფორმით, როგორც ეს მოცემულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) კონვენციებში და განსაკუთრებით:
 - (a) გაერთიანების თავისუფლება და კოლექტიური მოლაპარაკებების უფლების რეალური აღიარება;
 - (b) იძულებითი ან ძალდატანებითი შრომის ყოველგვარი ფორმის აღმოფხვრა;
 - (c) ბავშვთა შრომის რეალური გაუქმება;
 - (d) ყოველგვარი დისკრიმინაციის აღკვეთა დასაქმებასა და შრომასთან მიმართებაში.

3. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, რეალურად ასახონ მათ კანონებში და პრაქტიკაში განახორციელონ ფუნდამენტური, პრიორიტეტული და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) სხვა კონვენციები, რომლებიც საქართველოსა და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მიერაა რატიფიცირებული.
4. მხარეები ასევე მხედველობაში მიიღებენ დარჩენილი პრიორიტეტული და სხვა კონვენციების რატიფიკაციის საკითხს, რომლებიც კლასიფიცირებულია, როგორც უახლესი კონვენციები შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) მიერ. მხარეები რეგულარულად გაცვლიან ინფორმაციას ამ მხრივ არსებული მდგომარეობისა და განვითარების შესახებ.
5. მხარეები აღიარებენ, რომ შრომის ფუნდამენტური პრინციპებისა და უფლებების დარღვევა სამუშაო ადგილზე არ შეიძლება მოწოდებულ იქნას ან სხვაგვარად გამოყენებულ იქნას, როგორც ლეგიტიმური შედარებითი უპირატესობა და ეს შრომითი სტანდარტები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას პროტექციონისტული სავაჭრო მიზნებისთვის.

მუხლი 230

მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი მმართველობა და შეთანხმებები

1. მხარეები აღიარებენ მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი მმართველობისა და შეთანხმებების მნიშვნელობას, როგორც საერთაშორისო საზოგადოების პასუხს გლობალურ ან რეგიონულ გარემოსდაცვით პრობლემებზე და ხაზგასმით აღნიშნავენ ერთობლივი მხარდაჭერის გაძლიერების საჭიროებას ვაჭრობისა და გარემოსდაცვით პოლიტიკას შორის. აღნიშნულ კონტექსტში, მხარეები თანხმდებიან კონსულტაცია გაუწიონ და სათანადოდ ითანამშრომლონ, რათა მოლაპარაკებები აწარმოონ ვაჭრობასთან დაკავშირებულ გარემოსდაცვით საკითხებსა და საერთო ინტერესების მქონე ვაჭრობასთან დაკავშირებულ სხვა გარემოსდაცვით საკითხებზე.
2. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, ეფექტიანად განახორციელონ თავიანთ კანონებსა და პრაქტიკაში ის მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებები (MEAs), რომელთა მხარესაც წარმოადგენენ.
3. მხარეები რეგულარულად გაცვლიან ინფორმაციას არსებულ მდგომარეობასა და მიღწევებზე, რასაც ითვალისწინებს მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებების (MEAs) რატიფიკაცია ან ამგვარ შეთანხმებებში ცვლილებების შეტანა.
4. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, მიაღწიონ გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) და კიოტოს პროტოკოლის ძირითად მიზანს. ისინი ვალდებულებას იღებენ გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) ფარგლებში და მასთან დაკავშირებული შეთანხმებებისა და

გადაწყვეტილებების ფარგლებში ითანამშრომლონ კლიმატის ცვლილების საერთაშორისო ჩარჩოს სამომავლო განვითარებაზე.

5. ეს შეთანხმება არ ზღუდავს მხარეებს, მიიღონ ან გაატარონ ზომები სხვა მრავალმხივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებების (MEAs) განსახორციელებლად, რომელთა მხარეებიც ისინი არიან იმ პირობით, რომ არ მოხდება აღნიშნული ზომების გამოყენება ისეთი ფორმით, რომელიც იძლევა სადავო ან დაუსაბუთებელი დისკრიმინაციის საშუალებას მხარეებს შორის ან ფარული შეზღუდვების დაწესებას სავაჭრო ურთიერთობებზე.

მუხლი 231

ვაჭრობისა და ინვესტიციების ხელშემწყობი მდგრადი განვითარება

მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, გააძლიერონ ვაჭრობის წვლილი მდგრადი განვითარების მიზნის მისაღწევად, მათ შორის მის ეკონომიკურ, სოციალურ და გარემოსდაცვით მიმართულებებში. შესაბამისად:

- (a) მხარეები აღიარებენ ძირითადი შრომითი სტანდარტებისა და ღირსეული შრომის სასარგებლო როლს ეკონომიკურ ეფექტიანობაზე, ინოვაციებსა და პროდუქტიულობაზე, და მათ უნდა მიაღწიონ პოლიტიკის შეთანხმებულობას, რათა მოხდეს ერთი მხრივ, სავაჭრო პოლიტიკისა და მეორეს მხრივ, შრომითი პოლიტიკის თანხვედრა;
- (b) მხარეები შეეცდებიან გააადვილონ და ხელი შეუწყონ ვაჭრობასა და ინვესტიციების განხორციელებას გარემოსთვის უსაფრთხო საქონლისა და მომსახურების სფეროში, მათ შორის შესაბამისი არასატარიფო ბარიერების გათვალისწინების ჩათვლით;
- (c) მხარეები შეეცდებიან ხელი შეუწყონ დაბრკოლებების აღმოფხვრას ვაჭრობასა და ინვესტიციებში დაკავშირებულს იმ საქონელსა და მომსახურებასთან, რომელიც განსაკუთრებით უკავშირდება კლიმატის ცვლილების შერბილებას, როგორც არის მდგრადი განახლებადი ენერჯია და ენერგოეფექტური პროდუქტები და მომსახურება. ეს შეიძლება მოიცავდეს შესაბამისი ტექნოლოგიების დანერგვას და იმ სტანდარტების გავრცელებას, რომლებიც პასუხობენ გარემოსდაცვით და ეკონომიკურ საჭიროებებს და მინიმუმამდე ამცირებენ ვაჭრობაში ტექნიკურ ბარიერებს;
- (d) მხარეები თანხმდებიან ხელი შეუწყონ საქონლით ვაჭრობას, რომელიც დაეხმარება სოციალური მდგომარეობისა და გარემოსდაცვითი კუთხით მიღებული გამოცდილების გაძლიერებას, მათ შორის იმ საქონლით, რომელიც არის ნებაყოფლობითი მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის გეგმის ნაწილი, როგორც არის სამართლიანი და ეთიკური სავაჭრო სქემები და ეკო-ეტიკეტები;
- (e) მხარეები თანხმდებიან ხელი შეუწყონ კორპორატიულ სოციალურ პასუხისმგებლობას, ინფორმაციისა და საუკეთესო გამოცდილების გაზიარების ჩათვლით. ამ მიმართულებით მხარეები მიმართავენ შესაბამის საერთაშორისოდ აღიარებულ პრინციპებსა და სახელმძღვანელოებს, განსაკუთრებით ეკონომიკური

თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) სახელმძღვანელოს საერთაშორისო საწარმოებისათვის.

მუხლი 232

ბიომრავალფეროვნება

1. მხარეები აღიარებენ ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მისი მდგრადი გამოყენების უზრუნველყოფის აუცილებლობას, როგორც ერთ-ერთ ძირითად ელემენტს მდგრადი განვითარების მისაღწევად და გამოთქვამენ მზადყოფნას, უზრუნველყონ ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და ბიომრავალფეროვნების მდგრადი გამოყენება ბიომრავალფეროვნების კონვენციისა და სხვა საერთაშორისო ინსტრუმენტების შესაბამისად, რომელთა მხარესაც ქვეყნები წარმოადგენენ.
2. ამ მიზნით მხარეები თანხმდებიან:

(a) ხელი შეუწყონ ვაჭრობას ბუნებრივი რესურსიდან მიღებული იმ პროდუქტებით, რომელიც მიღებულია ბიოლოგიური რესურსების მდგრადი გამოყენებით და ამავე დროს წვლილი შეაქვს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის პროცესში;

(b) უზრუნველყონ ინფორმაციის გაცვლა ბუნებრივი რესურსებიდან მიღებული პროდუქტით ვაჭრობასთან დაკავშირებულ ქმედებებთან მიმართებაში ბიომრავალფეროვნების დანაკარგებისა და მასზე ზეწოლის შემცირების მიზნით, ასევე, საჭიროების შემთხვევაში, ითანამშრომლონ მათი შესაბამისი პოლიტიკის გავლენის მაქსიმიზაციისა და ურთიერთმხარდაჭერის მიზნით;

(c) ხელი შეუწყონ გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობათა საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის (CITES) სიაში იმ სახეობების შეტანას, რომელთა კონსერვაციის სტატუსი სარისკოდ მიიჩნევა; და

(d) ითანამშრომლონ რეგიონულ და საერთაშორისო დონეზე ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის ხელშეწყობისა და მისი მდგრადი გამოყენების მიზნით ბუნებრივ და აგროკულტურულ ეკოსისტემებში, რაც მოიცავს გადაშენების პირას მყოფ სახეობებს, მათ ჰაბიტატებს, განსაკუთრებული დაცვის ბუნებრივ ტერიტორიებს და გენეტიკურ მრავალფეროვნებას, ეკოსისტემების აღდგენას, ასევე გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების აღმოფხვრას ან შემცირებას, რაც გამოწვეულია ეკოსისტემის ცოცხალი და არაცოცხალი ბუნებრივი რესურსების გამოყენებით.

მუხლი 233

ტყის მდგრადი მართვა და ხე-ტყის ნაწარმით ვაჭრობა

1. მხარეები აღიარებენ ტყის კონსერვაციის უზრუნველყოფის, მისი მდგრადი მართვის მნიშვნელობას და ტყის წვლილს მხარეთა ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და სოციალური მიზნების მიღწევაში.

2. ამ მიზნით მხარეები თანხმდებიან:

(a) ხელი შეუწყონ ტყის მდგრადი მართვის შედეგად წარმოებული ხე-ტყის ნაწარმით ვაჭრობას, რომელიც მიღებულია მწარმოებელი ქვეყნის ადგილობრივი კანონმდებლობისა და შესაბამისი ორმხრივი თუ რეგიონალური ხელშეკრულებების სრული დაცვით.

(b) ხელი შეუწყონ ტყის მდგრადი მართვის შედეგად მიღებული მერქნისა და სამერქნე მასალის მოხმარების ზომების შესახებ ინფორმაციის გაცვლას და საჭიროების შემთხვევაში ითანამშრომლონ აღნიშნული ზომების განვითარების მიზნით.

(c) მიიღონ სპეციალური ზომები, რათა ხელი შეუწყონ ტყის საფარის დაცვას; ებრძოლონ ტყის უკანონო ჭრასა და მასთან დაკავშირებულ ვაჭრობას, მათ შორის მესამე ქვეყნებთანაც.

(d) გაცვალონ ინფორმაცია ტყის მართვის გაუმჯობესების ღონისძიებებზე და საჭიროების შემთხვევაში მჭიდროდ ითანამშრომლონ, რათა მაქსიმალურად გაზარდონ გავლენა და უზრუნველყონ ტყის უკანონო ჭრის შედეგად მიღებული მერქნისა და სამერქნე მასალით ვაჭრობის აღმკვეთი ეფექტური პოლიტიკისა და სპეციალური ზომების გატარება.

(e) ხელი შეუწყონ საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის (CITES) სიაში ხე-ტყის იმ სახეობების შეტანას, რომელთა კონსერვაციის სტატუსი სარისკოდ მიიჩნევა.

(f) ითანამშრომლონ რეგიონულ და საერთაშორისო დონეზე ხე-ტყის საფარის დაცვისა და ყველანაირი ტყის ტიპის მდგრადი მართვის ხელშეწყობის მიზნით.

მუხლი 234

თევზის პროდუქტით ვაჭრობა

თევზის მარაგის მდგრადი და გონივრული მართვის მნიშვნელობის გათვალისწინებით და სავაჭრო ურთიერთობებში ეფექტური მმართველობის ხელშეწყობის მიზნით მხარეები იღებენ ვალდებულებას:

(a) ხელი შეუწყონ თევზის მეურნეობის მართვის საუკეთესო გამოცდილების დანერგვას, რათა უზრუნველყონ თევზის მარაგის კონსერვაცია და მდგრადი მართვა ეკოსისტემების მიდგომის გათვალისწინებით;

(b) გაატარონ ეფექტური ზომები თევზჭერის საქმიანობის მონიტორინგისა და კონტროლის მიზნით;

(c) უზრუნველყონ ზღვის ცოცხალი რესურსების გრძელვადიანი კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება გაეროსა (UN) და სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) ძირითადი ინსტრუმენტების შესაბამისად;

(d) ხელი შეუწყონ მხარეებს შორის მონაცემების შეგროვების ურთიერთშეთანხმებული სქემის განვითარებასა და მეცნიერულ თანამშრომლობას თევზის მეურნეობის მართვასთან დაკავშირებული სამეცნიერო რჩევების გაუმჯობესების მიზნით;

(e) შეძლებისდაგვარად მჭიდროდ ითანამშრომლონ თევზჭერის მართვის შესაბამის რეგიონულ ორგანიზაციებთან; და

(f) უზრუნველყონ ურთიერთთანამშრომლობა არალეგალური, არადოკუმენტირებული და დაურეგულირებელი (IUU) თევზჭერისა და მასთან დაკავშირებული ქმედებების წინააღმდეგ ყოვლისმომცველი, ეფექტიანი და გამჭვირვალე ზომების გამოყენებით. მხარეები ასევე თანხმდებიან განახორციელონ პოლიტიკა და მიიღონ შესაბამისი ზომები, რათა არალეგალური, არადოკუმენტირებული და დაურეგულირებელი პროდუქცია არ მოხვდეს სავაჭრო მიმოქცევასა და შესაბამის ბაზრებზე.

მუხლი 235

დაცვის დონეების გაძლიერება

1. მხარეები აცნობიერებენ, რომ მიუღებელია ვაჭრობისა თუ ინვესტიციების წახალისება იმ დაცვის დონის შესუსტებით, რომელიც გათვალისწინებულია ადგილობრივი გარემოსდაცვითი თუ შრომითი კანონმდებლობით.
2. მხარემ არ უნდა მოახდინოს თავის არიდება და უგულვებელყოფა ან შესთავაზოს თავის არიდება და უგულვებელყოფა მისი გარემოსდაცვითი თუ შრომის კანონმდებლობიდან ვაჭრობის წახალისების ან მათ ტერიტორიაზე ინვესტორის ინვესტიციების შემოყვანის, მოძიების, გაძლიერების ან შენარჩუნების მიზნით.
3. მხარემ არ უნდა დაუშვას მუდმივი ან პერიოდული ქმედებების ან უმოქმედობის ერთობლიობით ჩაიშალოს გარემოსდაცვითი და შრომითი კანონმდებლობის ეფექტიანი განხორციელება, ინვესტიციებისა და ვაჭრობის წახალისებისთვის.

მუხლი 236

სამეცნიერო ინფორმაცია

როდესაც მზადდება და ხორციელდება ღონისძიებები, რომელთა მიზანია გარემოსა და შრომითი პირობების დაცვა, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინონ ვაჭრობასა ან ინვესტიციებზე, მხარეებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ ხელმისაწვდომი სამეცნიერო და ტექნიკურ ინფორმაცია, შესაბამისი საერთაშორისო სტანდარტები, სახელმძღვანელოები ან რეკომენდაციები, მათი არსებობის შემთხვევაში. ამ მხრივ, მხრეებმა შეიძლება ასევე გამოიყენონ „გამაფრთხილებელი პრინციპი“.

მუხლი 237

გამჭვირვალობა

თითოეულმა მხარემ ადგილობრივი კანონმდებლობისა და ამ შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) მე-12 თავის (გამჭვირვალობა) შესაბამისად უნდა უზრუნველყოს, რომ ნებისმიერი ღონისძიება, რომლის მიზანია გარემოსა და/ან შრომითი პირობების დაცვა, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინონ ვაჭრობასა და ინვესტიციებზე, იქნება მომზადებული, განხილული და განხორციელებული გამჭვირვალედ, წინასწარი დროული შეტყობინებითა და საჯარო განხილვებით, შესაბამისი და დროული კომუნიკაციითა და კონსულტაციებით არასამთავრობო სექტორთან.

მუხლი 238

მდგრადობის ზემოქმედების მიმოხილვა

მხარეები ვალდებულია იღებენ განიხილონ, განახორციელონ მონიტორინგი და შეაფასონ წინამდებარე შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) გავლენა მდგრად განვითარებაზე, მათი შესაბამისი მონაწილეობით პროცესებითა და ინსტიტუტებით, აგრეთვე წინამდებარე შეთანხმების საფუძველზე შექმნილი ინსტიტუტების, მაგალითად ვაჭრობასთან დაკავშირებული მდგრადობის ზემოქმედების შეფასების მეშვეობით.

მუხლი 239

ვაჭრობასა და მდგრად განვითარებაზე ერთობლივი მუშაობა

მხარეები აცნობიერებენ ერთობლივი მუშაობის მნიშვნელობას ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე გარემოსდაცვით და შრომით პოლიტიკაში, რათა მიღწეულ იქნას აღნიშნული შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) მიზნები. მათ შეიძლება ითანამშრომლონ, მათ შორის შემდეგ სფეროებში:

- (a) ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების შრომითი ან გარემოსდაცვითი საკითხების საერთაშორისო ფორუმები, მათ შორის განსაკუთრებით მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია (WTO), შრომის საერთაშორისო ორგანიზაცია (ILO), გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამა (UNEP) და მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებები (MEAs);
- (b) მეთოდოლოგია და ინდიკატორები ვაჭრობის მდგრადობის ზემოქმედების შესაფასებლად.

- (c) შრომითი და გარემოსდაცვითი რეგულაციების, წესების და სტანდარტების გავლენა ვაჭრობაზე; აგრეთვე ვაჭრობისა და საინვესტიციო წესების გავლენა შრომით და გარემოსდაცვით კანონმდებლობაზე, მათ შორის შრომითი და გარემოსდაცვითი რეგულაციების და პოლიტიკის განვითარებაზე;
- (d) წინამდებარე შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) დადებითი და უარყოფითი გავლენა მდგრად განვითარებაზე და მათი შესაბამისი გამამლიერებელი, აღმკვეთი ან შემარბილებელი საშუალებები; აგრეთვე მხედველობაში იქნება მისაღები ერთი ან ორივე მხარის მიერ განხორციელებული მდგრადობაზე ზემოქმედების შეფასება;
- (e) ფუნდამენტური, პრიორიტეტული და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) სხვა უახლესი კონვენციებისა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებების (MEAs) რატიფიცირების ხელშეწყობის თაობაზე თავიანთი შეხედულებებისა და საუკეთესო გამოცდილების გაზიარება;
- (f) კერძო და/ან სახელმწიფო სერტიფიცირების, მიკვლევადობისა და მარკირების სქემების, მათ შორის ეკო-მარკირების ხელშეწყობა;
- (g) კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობის ხელშეწყობა, მაგალითად ცნობიერების ამაღლების, საერთაშორისოდ აღიარებული სახელმძღვანელოებისა და პრინციპების დანერგვისა და გავრცელების მეშვეობით;
- (h) შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) ღირსეული შრომის დღის წესრიგით გათვალისწინებულ ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები, რაც მათ შორის გულისხმობს ურთიერთკავშირს ვაჭრობასა და სრულ და პროდუქტიულ დასაქმებას, შრომითი ბაზრის რეგულირებას, ძირითად შრომით სტანდარტებს, შრომით სტატისტიკას, ადამიანური რესურსების განვითარებასა და კვალიფიკაციის უწყვეტ ამაღლებას, სოციალურ დაცვასა და სოციალურ ჩართულობას, სოციალურ დიალოგსა და გენდერულ თანასწორობას შორის.
- (i) მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებების (MEAs) ვაჭრობასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, მათ შორის საბაჟოსთან თანამშრომლობა.
- (j) კლიმატის ცვლილების მიმდინარე და სამომავლო საერთაშორისო რეჟიმის ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები, დაბალემისიანი ტექნოლოგიებისა და ენერჯო ეფექტურობის საშუალებების ხელშეწყობის ჩათვლით.
- (k) ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობი ვაჭრობასთან დაკავშირებული ზომები.
- (l) ტყის კონსერვაციისა და მდგრადი მართვის ხელშეწყობი ვაჭრობასთან დაკავშირებული ზომები, ამასთანავე ბრძოლა გაუდაბნოებისა და ტყის უკანონო ჭრის წინააღმდეგ.
- (m) ვაჭრობასთან დაკავშირებული ზომები, რომლებიც მიმართულია მდგრადი თევზჭერის გამოცდილებისა და მდგრადად მართული თევზის პროდუქტებით ვაჭრობის ხელშეწყობისაკენ.

მუხლი 240

ინსტიტუციონალური მოწყობა და ზედამხედველობის მექანიზმი

1. თითოეული მხარე ამ თავის განხორციელების მიზნებისათვის ასახელებს მის ადმინისტრაციაში შემავალ საკონტაქტო პირს მეორე მხარესთან ურთიერთობისთვის.
2. შესაბამისად შეიქმნა ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტი. ის თავისი საქმიანობის შესახებ ანგარიშს ჩააბარებს ვაჭრობის საკითხებზე ასოცირების კომიტეტს, რომელიც განსაზღვრულია ამ შეთანხმების 408-ე მუხლის მე-4 პუნქტით.
3. ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტი შეკრებას გამართავს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ერთი წლის განმავლობაში, ხოლო შემდგომ საჭიროებისამებრ, რათა ზედამხედველობა გაუწიოს აღნიშნული თავის, მათ შორის ამ შეთანხმების 239-ე მუხლით გათვალისწინებული ურთიერთთანამშრომლობის საკითხების განხორციელებას. აღნიშნული ქვეკომიტეტი შეიმუშავებს საკუთარ რეგლამენტს.
4. თითოეულ მხარემ უნდა მოიწვიოს ახალი ან უკვე არსებული ადგილობრივი საკონსულტაციო ჯგუფი (ჯგუფები), რათა განიხილოს აღნიშნული თავის მიხედვით გათვალისწინებული მდგრად განვითარებასთან დაკავშირებული საკითხები. ამგვარ ჯგუფს (ჯგუფებს) საშუალება ექნება მხარეებს წარუდგინონ შეხედულებები ან რეკომენდაციები ამ თავის განხორციელების შესახებ, მათ შორის მისი (მათი) საკუთარი ინიციატივით.
5. ადგილობრივი საკონსულტაციო ჯგუფი (ჯგუფები) უნდა შედგებოდეს სამოქალაქო საზოგადოების დამოუკიდებელი წარმომადგენლობითი ორგანიზაციებისაგან, რომელშიც დაბალანსებული იქნება ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი მხარეების მონაწილეობა, დამსაქმებელთა და დასაქმებულთა ორგანიზაციების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, ბიზნეს ჯგუფების, აგრეთვე სხვა შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების ჩათვლით.

მუხლი 241

ერთობლივი სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმი

1. მხარეებმა ხელი უნდა შეუწყონ ერთობლივ ფორუმს მათი ტერიტორიების ფარგლებში არსებულ სამოქალაქო საზოგადოებასთან, მათ შორის ადგილობრივი საკონსულტაციო ჯგუფის (ჯგუფების) წევრებისა და ფართო საზოგადოების მონაწილეობით, რათა შედგეს დიალოგი წინამდებარე შეთანხმების მდგრადი განვითარების საკითხებზე. მხარეებმა ხელი უნდა შეუწყონ შესაბამისი ინტერესების დაბალანსებულ წარმომადგენლობას, მათ შორის დამსაქმებელთა დამოუკიდებელი წარმომადგენლობითი ორგანიზაციების, დასაქმებულთა, გარემოსდაცვითი ინტერესებისა და ბიზნეს ჯგუფების, აგრეთვე საჭიროებისამებრ სხვა შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით.

2. ერთობლივი სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმი მოწვეულ იქნება წელიწადში ერთხელ, თუ მხარეების მიერ სხვა რამ არ არის დადგენილი. მხარეები შეთანხმდებიან ერთობლივი სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმის მუშაობაზე არაუგვიანეს აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ერთი წლისა.
3. მხარეებმა უნდა წარადგინონ განახლებული ინფორმაცია წინამდებარე თავის განხორციელებასთან დაკავშირებით ერთობლივი სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმის წინაშე. ერთობლივი სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმის შეხედულებები და მოსაზრებები უნდა წარედგინოს მხარეებს და გასაჯაროვდეს.

მუხლი 242

სამთავრობო კონსულტაციები

1. აღნიშნულ თავთან მიმართებაში წამოჭრილ ნებისმიერი საკითხზე მხარეებმა უნდა მიმართონ შეთანხმების ამ და 243-ე მუხლებით დადგენილ პროცედურებს.
2. მხარემ შესაძლოა მოითხოვოს კონსულტაციები მეორე მხარესთან აღნიშნულ თავთან მიმართებაში წარმოჭრილ ნებისმიერ საკითხზე მეორე მხარის საკონტაქტო პირთან წერილობითი მოთხოვნის გაგზავნით. მოთხოვნაში ნათლად უნდა იყოს ჩამოყალიბებული საკითხი, იდენტიფიცირებული უნდა იყოს პრობლემის არსი და უნდა ერთვოდეს აღნიშნულ თავთან მიმართებაში წამოყენებული პრეტენზიის მოკლე აღწერა. კონსულტაციები უნდა დაიწყოს მყისიერად მხარის მიერ კონსულტაციების მოთხოვნის დაფიქსირების შემდეგ.
3. მხარეები ყველანაირი საშუალებით უნდა ეცადონ მიაღწიონ ორივე მხარისათვის მისაღებ გადაწყვეტილებას. მხარეებმა მხედველობაში უნდა მიიღონ შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) ან შესაბამისი მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი ორგანიზაციებისა თუ უწყებების საქმიანობა, რათა ხელი შეუწყონ ურთიერთთანამშრომლობასა და საქმიანობის თანხვედრას მხარეებსა და აღნიშნულ ორგანიზაციებს შორის. საჭიროების შემთხვევაში მხარეებმა შესაძლებელია მოიძიონ რჩევები აღნიშნული ორგანიზაციებიდან ან უწყებებიდან, ან ფიზიკური პირებიდან ან ორგანოებიდან, რომლებსაც ისინი მიიჩნევენ შესაფერისად, რათა ბოლომდე შესწავლილ იქნას საკითხი.
4. თუ მხარე მიიჩნევს, რომ საკითხი საჭიროებს შემდგომ განხილვას, ამ მხარეს შეუძლია მოითხოვოს ვაჭრობისა და მდგრად განვითარების ქვეკომიტეტის მოწვევა მეორე მხარის საკონტაქტო პირთან წერილობითი მოთხოვნის გაგზავნით. ქვეკომიტეტი უნდა შეიკრიბოს მყისიერად და შეეცადოს საკითხის გადაწყვეტაზე შეთანხმების მიღწევას.
5. საჭიროების შემთხვევაში ვაჭრობისა და მდგრად განვითარების ქვეკომიტეტს შეუძლია რჩევა მოიძიოს ერთ-ერთი ან ორივე მხარის ადგილობრივ მრჩეველთა ჯგუფიდან (ჯგუფებიდან) ან მოითხოვოს სხვა ექსპერტული დახმარება.

6. კონსულტაციაში მონაწილე მხარეების მიერ საკითხთან დაკავშირებული ნებისმიერი გადაწყვეტილება უნდა გასაჯაროვდეს.

მუხლი 243

ექსპერტთა პანელი

1. მხარემ ამ შეთანხმების 242-ე მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად კონსულტაციის საჭიროების შესახებ მოთხოვნის გაგზავნიდან 90 დღის შემდეგ შესაძლებელია მოითხოვოს ექსპერტთა პანელის მოწვევა საკითხის შესასწავლად, რომელიც სამთავრობო კონსულტაციების შედეგად არადადამაკმაყოფილებლად იქნა გადაწყვეტილი.
2. ამ შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) მე-14 თავის (დავების მოგვარება) მე-3 ნაწილის (დავების მოგვარების პროცედურები) ქვე-ნაწილი 1 (საარბიტრაჟო პროცესი), ქვე-ნაწილი 3 (საერთო დებულებები) და 270-ე მუხლის დებულებები ისევე, როგორც პროცედურული წესები წინამდებარე შეთანხმების დანართ XX-ში და ამ შეთანხმების დანართ XXI - ში მოცემული არბიტრებისა და მედიატორების ქცევის კოდექსი (ქცევის კოდექსი) გამოიყენება, თუ ამ მუხლში სხვაგვარად არ არის მითითებული.
3. ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტმა აღნიშნული შეთანხმების ძალაში შესვლიდან პირველ შეკრებაზე უნდა შეადგინოს სულ მცირე 15 პირისგან შემდგარი სია, რომლებსაც ექნებათ სურვილი და შესაძლებლობა მონაწილეობა მიიღონ როგორც ექსპერტებმა პანელის საქმიანობაში. თითოეულმა მხარემ ექსპერტებად უნდა წარმოადგინოს სულ მცირე 5 პიროვნება. მხარეებმა ასევე უნდა შეარჩიონ სულ მცირე 5 პიროვნება, რომლებიც არ არიან მხარეების მოქალაქეები და რომლებსაც შეუძლიათ დაიკავონ ექსპერტთა პანელის თავჯდომარის პოზიცია. ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტი უზრუნველყოფს აღნიშნული სიის ამ დონეზე შენარჩუნებას.
4. ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული სია უნდა შედგებოდეს პირებისაგან, რომლებსაც ექნებათ შესაბამისი ცოდნა და გამოცდილება აღნიშნულ თავთან დაკავშირებულ იურიდიულ, შრომით ან გარემოსდაცვით საკითხებზე ან საერთაშორისო ხელშეკრულებების ფარგლებში წარმოჭრილი დავების გადაწყვეტასთან მიმართებაში. ისინი უნდა იყვნენ დამოუკიდებელნი, უნდა იმოქმედონ პირადი კომპეტენციის ფარგლებში და სადავო საკითხებთან დაკავშირებით არ უნდა იღებდნენ რომელიმე ორგანიზაციიდან ან მთავრობიდან მოქმედების ინსტრუქციებს, არ უნდა იყვნენ დაკავშირებული რომელიმე მხარის მთავრობასთან და შეესაბამებოდნენ წინამდებარე შეთანხმების XXI დანართს.
5. წინამდებარე თავის ფარგლებში წამოჭრილ საკითხებთან მიმართებაში ექსპერტთა პანელი უნდა იყოს დაკომპლექტებული ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული

სიის მიხედვით წინამდებარე შეთანხმების 249-ე მუხლისა და XX დანართში მოცემული წესებისა და პროცედურების ნაწილის მე-8 წესის შესაბამისად.

6. ექსპერტთა პანელმა შესაძლოა მოიძიოს ინფორმაცია და რჩევა რომელიმე მხარის, ადგილობრივი მრჩეველთა ჯგუფის (ჯგუფების) ან ნებისმიერი სხვა წყაროს მეშვეობით, რომელსაც მიიჩნევს სათანადოდ. წინამდებარე შეთანხმების 229-ე და 230-ე მუხლებთან დაკავშირებულ მრავალმხრივი შეთანხმებებით გათვალისწინებულ საკითხებთან მიმართებაში პანელმა შესაძლოა მოიძიოს ინფორმაცია და რჩევა შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) ან მრავალმხრივი გარემოსდაცვითი შეთანხმებების (MEAs) ორგანოებიდან.
7. ექსპერტთა პანელმა ამ შეთანხმების IV კარის (ვაჭრობა და ვაჭრობასთან დაკავშირებული საკითხები) მე-14 თავის (დავების მოგვარება) შესაბამისი პროცედურების გათვალისწინებით უნდა მოამზადოს ანგარიში, რომელშიც მოცემული იქნება კვლევა ფაქტებზე დაყრდნობით, შესაბამისი დებულებების გამოყენების შესაძლებლობები და დასაბუთებული ახსნა-განმარტება მის მიერ გაკეთებული ნებისმიერი დასკვნისა და რეკომენდაციებისა. მხარეებმა ანგარიში უნდა გაასაჯაროონ მომზადებიდან 15 დღის განმავლობაში.
8. მხარეებმა უნდა განიხილონ ექსპერტთა პანელის ანგარიშისა და რეკომენდაციების გათვალისწინებით განსახორციელებელი ღონისძიებები. დაინტერესებულმა მხარემ უნდა აცნობოს თავის მრჩეველთა ჯგუფებს და მეორე მხარეს განსახორციელებელ ნებისმიერ ქმედებებთან ან ზომებთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების შესახებ ანგარიშის გასაჯაროებიდან არაუგვიანეს 3 თვისა. ექსპერტთა პანელის ანგარიშისა და რეკომენდაციების განხორციელებას ზედამხედველობას გაუწევს ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტი. მრჩეველთა ორგანოებსა და ერთობლივ სამოქალაქო საზოგადოების დიალოგის ფორუმს ამასთან დაკავშირებით შეუძლიათ წარუდგინონ დაკვირვების შედეგები ვაჭრობისა და მდგრადი განვითარების ქვეკომიტეტს.